

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Miroslava Uhlířová:
„Zelenající“ olympijské hry?
Fakulta humanitních studií University Karlovy
katedra sociální a kulturní ekologie, 2019

Úvod

Z tradičního zastřešujícího námětu sporu rekreačních, turistických a sportovních aktivit s ochranou životního prostředí si **Bc. Miroslava Uhlířová** zvolila téma nejmambicióznější, totiž hodnocení celých (letních) olympijských her. Volba se u aktivní sportovkyně dala očekávat, o prospěšnosti práce nelze vzhledem k tomu, že jde o poměrně závažnou společenskopolitickou a kulturní problematiku s dlouhodobým velkým dopadem na prostředí všeho druhu, zejména na životní prostředí, pochybovat. Tři oblasti vyvolávaly pochybnost o úspěšnosti výsledku: multikriteriálnost hodnocení, velké objemy relativně nesourodých dat a konečně konceptualizace výzkumu. Obtížnost úkolu je o to vyšší, že si práce klade za cíl nezabývat se jen životním prostředím, ale všemi třemi, resp. čtyřmi pilíři udržitelného rozvoje a zejména *udržitelností* jako takovou. Již v úvodu je možné konstatovat, že výsledek práce je úspěšný.

1. Obsahová stránka

Podrobný obsah je výsledkem promyšleného logického rozvržení práce, jež bylo v průběhu konzultací ještě dopřesňováno.

V úvodu autorka zasazuje téma práce do současné podoby světa a srozumitelně seznamuje čtenáře se základním problémem, totiž udržitelností olympijských her, s celkovou koncepcí práce a s hlavními cíli.

V obdobných pracích obvyklá kapitola věnovaná udržitelnému rozvoji je v tomto případě napsaná s příkladným porozuměním věci a hlavně naprosto není nadbytečná: autorka klade správně důrazy právě na to, čemu se bude ve svých analýzách věnovat. Mohlo by se zdát, že poněkud nadbytečný je následující historický exkurs. Ani to však neplatí, protože v nedlouhých dějinách summitů a publikací je opět přesně tematizováno to zásadní, co bude pro analýzy potřeba: především, ale ne jen, Agenda 21, místní Agendy 21 a jejich charakteristiky včetně důrazu na rozhodovací procesy a důležitost zpětných vazeb. Zdánlivě triviální charakteristika současné role sportu je bohatě zdrojována a hlavně dokáže při vší stručnosti přesně charakterizovat polaritu rozvinutých a rozvojových zemí a odlišné role sportu v nich, přičemž reflektuje i globalizovanou podobu planety. Následující pasáže rozebírající vztah sportu a udržitelného rozvoje jsou sice přesné, ale poněkud jednostranně akcentují vrcholový nebo špičkový výkonnostní sport: vhodné by bylo dodat i to, že většina forem „obyčejného“ rekreačního sportu je při rozumném provozování aktivní a autentickou podobou nekonzumního způsobu života a naplňování řady potřeb jednotlivce bez nároků na přírodní zdroje.

Velmi hutná sportovní historická kapitola přináší i celkem zasvěcenému čtenáři řadu důležitých informací o vývoji vztahu mezinárodního olympijského hnutí k udržitelnému rozvoji a udržitelnosti a je ukončena zajímavou shrnující miniúvahou.

V úvodu oddílu věnovaného metodologii uvádí autorka velmi přesvědčivě důvody, proč zpracováním svého tématu může zaplnit důležitou mezeru v hodnocení a srovnání jednotlivých

olympijských her, přestože je od roku 2001 vyhodnocován Globální dopad olympijských her. Dále formuluje tři výzkumné otázky doptávající vztah kandidátského záměru a následné realizace jednotlivých olympijských her k dosavadní strategii udržitelného rozvoje daného města (země) a pochopitelně signalizuje i záměr rozebírané olympijské hry porovnat vzájemně. Následuje logické zdůvodnění výběru vzorku a dokumentů, jež mají být analyzovány.

Volba metody, kvalitativní výzkumné analýzy, proběhla samozřejmě již v projektové fázi diplomové práce. V počátcích konzultace jsme si ujasnili výhody maticového zpracování a postupně i volbu pomocných technik (DPSIR, SMART a dalších), ale veškerou literaturu uvedenou v kapitole 3.2. Metoda výzkumu – obsahová analýza již autorka nastudovala, částečně vyhledala a hlavně s porozuměním shrnula zcela samostatně.

Vlastní analytickou část uvádí kritický rozbor strategických dokumentů trvale udržitelného rozvoje jednotlivých měst (zemí). Jeho kritičnost a řada výtek (např. i k Austrálii nebo Velké Británii) jsou průkazné, protože se opírají o jasně stanovené parametry, jež by každá strategie měla obsahovat (nejen cíle, ale i nástroje, reálná dosažitelnost atd.).

Podobně důkladný je i rozbor oficiálních reportů jednotlivých olympijských her. Je vlastně nad možností posudku hodnotit úplnost zpracování, protože by to znamenalo znovu všechny dokumenty prostudovat. O autorčině pečlivosti nicméně svědčí např. to, že si všímá nejen toho, co dokumenty obsahují, ale i toho, co v nich *chybí* – stále ještě méně sledované formy znečištění, např. hlukové nebo světelné, zásadní rozdíly ve výpočtu uhlíkové stopy (čas, metodika) a mnoho dalšího.

Důkladná diskuse je správně zaměřena jak dovnitř, tedy k vlastním metodologickým omezením práce, tak vně, k jiným možnostem (např. obtížně porovnatelná externí nezávislá hodnocení).

Závěry jsou částečně nepřekvapivé (výsledky srovnání, resp. „pořadí“ jednotlivých měst), ale přinášejí i velmi zajímavá zjištění. Patří mezi ně např. relativně důsledná realizační snaha v oblasti environmentálního pilíře, různorodá úspěšnost v pilíři ekonomickém (nepřekvapuje pozitivní hodnocení dopravy, jež je po desetiletí známou podmínkou sine qua non hladkého provozu a celkové úspěšnosti her) a nejvíce slabé a nekonceptní využití olympiád pro řešení sociálních problémů, především chudoby. Autorka je přitom ve svých závěrech zdravě střízlivá, když některé svádivě atraktivní závěry odmítá vyvodit s poukazem na zaměření výzkumu a nedostatečnost dat (např. korelace s vyspělostí pořadatelských států (str. 79).

2. Práce s literaturou

Své zdroje rozděluje Uhlířová logicky na „pramenné“, tedy vlastní zdroje pro teorii, konceptualizaci a metodu, a „analyzované“, jež se člení na strategické dokumenty TUR a oficiální reporty olympijských her. Zatímco okruh analyzovaných je daný povahou práce a de facto „povinný“, u první skupiny je možné pochválit dostatečný výběr i vhodnou volbu metodologických titulů, u teoretických zdrojů „klasiku“ (Tiché jaro, Meze růstu, jiné prameny k udržitelnému rozvoji), překvapivou inspiraci volněji související problematikou (Keller – Tvrďý) nebo i krásnou literaturou (František Gellner) a především pozoruhodný soubor „sportovních“ titulů, psaných takřka výlučně v angličtině. Uhlířová vhodně a produktivně využívá i méně tradiční zdroje, např. prezentace k přednáškám svého oboru nebo rukopisné soubory. Vždy v textu bezpečně rozlišuje interpretaci, parafrázi a citaci, dodržuje předepsanou citační normu a s důsledným používáním 1. osoby plurálu jasně odlišuje převzaté myšlenky od vlastního tvůrčího vkladu. Počet anglicky psaných titulů i díky povaze práce drtivě převažuje nad českými, autorka navíc poskytuje čtenáři pohodlí i tím, že velmi ilustrativní motta uvádí v originále a připojuje vlastní, vždy věrný a velkou většinou i česky umný překlad. Jak se u

dnešních studujících občas stává, angličtina již ovlivňuje i její mateřský jazyk („helicopter view“ analýzu“, [str. 73] lze nahradit „ptačí perspektivou“, dále „Centennial“, „olympionismus“ (str. 17), někde vliv na syntax, resp. slovosled).

3. Formální stránka

Práce má po přepočtu rovnou stovku stran vlastního textu a optimálně tak naplňuje požadavek na rozsah absolventské práci na magisterské úrovni. Vedle povinných formálních náležitostí (srozumitelný a dobře shrnující abstrakt a klíčová slova česky i anglicky) obsahuje samozřejmě povinný seznam literatury, seznamy zkratk, obrázků, grafů a tabulek a v příloze ukázky pomocných matic, jež dobře ilustrují postupy analýzy a organizaci dat jako podklad pro interpretaci.

Věcně je třeba pochválit pečlivost zpracování: autorka např. vždy zavede nový pojem, jeho ev. odchylné terminologické podoby a zkratky. Přikládá také jejich seznam, což je v případě řady ne zcela běžně užívaných názvů institucí potřebná služba.

Jazyková stránka textu jasně převyšuje současnou úroveň: frekvence pravopisných a mluvnických chyb a překlepů je nízká. Výjimky: interpunkce – „trnitou cestu která vedla k jeho etablování“ (str. 5); „o tom, že zdroje Země nejsou neomezené se začalo více mluvit...“ (str. 8); „V předchozím oddílu, věnovaném trvale udržitelnému rozvoji jsme skončili...“ (str. 17); nadbytečná spojka: „obsahuje 7 prohlášení a 26 principů a týkajících se lidského prostředí...“ (str. 9); překlepy: „vysoukou laťku“ (str. 72), „dotčny“ (str. 72); občasné psaní „nejen, že“ (str. 24, 59, 63, 77 a jinde); věcně formulační nepřesnosti: příroda není ani v nejutilitárnějších výkladech chápána jako „neživá“ (str. 8). Ocenění zasluží jasný a přesný kultivovaný lineární styl, který směřuje vždy k podstatě věci, nezbytné, ale hlavní linii rušící poznámky umisťuje pod čáru, neplýtvá zbytečně slovy, ale na vhodných místech je i vynalézavý, např. ve vzletném závěru.

Rovněž typografické zpracování je střízlivé a plně funkční.

4. Celkové hodnocení

Spolupráce s diplomantkou byla produktivní a potěšující. Nikdy nebyla pasivní, sama si diktovala tempo práce, měla vždy dobře připravené dotazy k poradě, otázky a problémy k řešení. Chovala respekt ke všem návrhům, což ovšem neznamená, že všechny pokyny přijala nebo mechanicky aplikovala. Některé zásadní rady převzala beze zbytku, jinde uplatnila právě jen to, co bylo pro práci s materiálem užitečné, přineslo výsledek a nerozmlžilo hlavní výzkumnou linii (např. pečlivé úvahy nad principy udržitelného rozvoje, kapitola 3.2.1.1. Způsob definování cílů, a zvláště str. 35); příkladně vytěžila i postupně metodou sněhové koule nalézané odborníky (Martin Chvojka, Simon Lewis). Celá konstrukce srovnávací matice je tak plauzibilní a přináší přesvědčivé výsledky, hlavně proto, že matici jako takovou Miroslava nepřeceňuje, ale správně uvádí i důležitost vlastní analytické úvahy a interpretace dat (str. 40).

Při hodnocení výsledku práce je nutné zdůraznit tři okolnosti.

Miroslava zpracovala skutečně velké množství nesourodých podkladů (v angličtině) a již před vlastní analýzou přinesla velké množství detailních důležitých informací: čtenář nebo pozorovatel sportu si např. zpravidla neuvědomí proaktivní postoj města Sydney, které se k myšlenkám udržitelnosti přihlásilo již v době kandidatury, tedy po konferenci v Riu, ale plných 7 let před přijetím „zelené“ Olympijské Agendy 21, klíčovou roli Greenpeace jako typické nestátní neziskové organizace na jedné straně a systematické úsilí přechosto kritizovaných mezinárodních institucí světového sportu (MOV) atd.

Dále dokázala střízlivě pracovat s jedním z důležitých fenoménů globalizace, vrcholovým sportem (příčemž v úvahách logicky upozaduje výkonnostní a rekreační sport).

A konečně za třetí se Miroslavě skutečně podařilo systematicky a hodnověrně analyzovat přísliby a realitu pěti olympiád jak ve vztahu k dokumentům udržitelného rozvoje pořadatelských zemí, tak ve vztahu k velmi dobře pochopenému smyslu udržitelného rozvoje a naposledy i mezi sebou navzájem. V diplomové práci tak vytvořila metodiku, již by mohly následnice i následníci prohloubit a aplikovat (ovšem s ochotou podstoupit skutečně náročnou práci).

Již v textu jsem uvedl, že závěry analýzy jsou zajímavé a nebanální. Miroslava přitom zůstává i badatelsky střízlivá, když připouští, že jiné aspekty olympiád by bylo nutné zkoumat ve zcela odlišném, např. antropologickém diskursu (str. 79).

Otázka pro obhajobu (obtížná, nikoli vyčerpateľná v časovém rámci obhajoby, ale signalizovaná již při konzultacích): je možné se orientačně vyjádřit ke stavbám a architektuře daných olympiád? O materiálové spotřebě a životním cyklu jsem našel jen dvě zmínky, hodnota architektury a hlavně její využití (resp. likvidace) po olympiádě jsou zmíněny málo, ač věc s udržitelností jasně souvisí.

Ze všech uvedených důvodů s přesvědčením i potěšením **doporučuji práci k obhajobě** a navrhuji **hodnocení „výborně“ v bodovém vyjádření podle průběhu obhajoby kolem 17 až 18 bodů.**

Strašnice 9. června 2019

PhDr. Ivan Rynda